

Stockholm 2025-06-25

Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland (SOU 2025:24)

Kulturdepartementet har berett Stiftelsen Svenska Filminstitutet möjlighet att yttra sig över rubricerade betänkande. Filminstitutet vill härmed lämna följande synpunkter.

Inledning

Svenska Filminstitutet välkomnar den omfattande översynen av svensk filmpolitik och ser positivt på de förslag som presenteras – särskilt tydliggörandet av Filminstitutets självständiga roll, etablerandet av en breddad finansiering genom en ny filmfond samt aktualiseringen av ett nationellt filmarvscentrum – vilka alla är viktiga i ljuset av samhällets ökade behov av kulturell och beredskapsmässig motståndskraft.

Samtidigt som den nationella filmen utmanas av global konkurrens, ökade kostnader och begränsade finansieringsmöjligheter, möter Filminstitutet idag en bransch med en stark vilja att nystarta den svenska filmen. Under det gångna året har Filminstitutet genomfört tydliga och strategiskt viktiga interna prioriteringar, samtidigt som man har samlat branschens aktörer i ett gemensamt utvecklingsarbete. Filminstitutets bedömning är att svensk film, på alla sätt utom de finansiella, är bättre rustad att möta framtiden idag än för några år sedan. Trots utmaningarna har också svenska filmskapare stärkt bilden av Sverige som ett land med enastående kreativ kapacitet på filmens område.

De globala strömningstjänsterna har förändrat förutsättningarna för svensk filmproduktion i grunden och har samtidigt tillfört nya möjligheter. Men datastyrda strategier riskerar ovillkorligen att likrikta utbudet, och i detta nya landskap blir det särskilt viktigt att värna den konstnärliga friheten, en bredd inom den svenska filmen, och att säkerställa jämlika villkor för producenter i små språkområden. Globala aktörer är idag en självklar del av filmens ekosystem, men Sverige i likhet med många andra europeiska länder behöver implementera strategiska regleringar för att stärka det svenska produktionslandskapet.

Filminstitutets samlingar innehåller unika kulturarvsföremål som man måste ha beredskap att skydda i händelse av kris eller katastrof. Den största samlingen är av analog film och denna samling är förknippad med specifika behov vad gäller kompetensförsörjning, teknik och förvaring. De kommande åren kommer insatser krävas för att framtidssäkra detta.

Sammanfattning

Tydligare nationella filmpolitiska mål

Filminstitutet instämmer i att få, enkla och tydliga filmpolitiska mål är att föredra men vill samtidigt betona att de nationella målen har betydelse för regional och kommunal kulturpolitik, där målen ofta används som vägledning. Att målet om barn och unga tas bort riskerar därmed att påverka den filmkulturella verksamheten i regioner och kommuner negativt.

Ett självständigt filminstitut med tydliga ramar för statsbidraget

Filminstitutet instämmer i huvudsak i förslaget, men vill framhålla vikten av Filminstitutets insatser på regional och kommunal nivå bidrar till legitimitet, kunskapsuppbyggnad och nationell samordning. Flernivåsamverkan är ett effektivt sätt att arbeta med krympande resurser. Filminstitutet instämmer i förslaget att ta över huvudansvaret för filmstatistik.

Höjda anslag och en branschgemensam filmfond

Filminstitutet instämmer i förslaget att inrätta en filmfond med breddad finansiering där även branschen bidrar, vilket ger en stabilare grund för svensk film och som innebär att Sverige närmar sig likartade förutsättningar som våra nordiska grannländer.

Filminstitutet motsätter sig att fondens administration ska finansieras via verksamhetsanslaget. I stället föreslås att varje verksamhet bär sina egna administrativa kostnader enligt en rättvis och transparent modell. Filminstitutet motsätter sig förslaget om en fristående styrgrupp och framhåller att fondens verksamhet måste ligga under Filminstitutets ansvar, i enlighet med stiftelselagen.

Filminstitutet anser att medel till det publikrelaterade stödet inom fonden bör öronmärkas och i tillägg bör en del av produktionsincitamentet reserveras för filmprojekt. Filminstitutet instämmer i att det bör ligga inom Filminstitutets mandat att självständigt besluta om former för samverkan.

Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Filminstitutet instämmer i förslaget att biografens föreställningar bör ha samma momssats som andra kulturaktiviteter, med hänsyn till biografens kulturella betydelse. Filminstitutet instämmer även i förslaget om avdragsrätt för privata investeringar, men betonar att sådana bidrag måste vara förenliga med stiftelsens ändamål.

Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

Filminstitutet instämmer i förslaget om en lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv men motsätter sig att dessa leverantörer ska kunna ta del av stöd, då sådana enbart bör tillfalla svenska producenter.

Ett reformerat produktionsincitament

Filminstitutet instämmer i förslaget att produktionsincitamentet flyttas under filmfonden men vill framhålla att ett stöd baserat på högst bidragsberättigade kostnader kan få negativa effekter för film och främst gynna dramaserieproduktion.

Ett nationellt filmarvscentrum

Filminstitutet instämmer i förslaget om ett uppdrag att kostnadsberäkna ett nationellt filmarvscentrum och att detta bör kunna genomföras under 2026. Filminstitutet instämmer även i förslaget att regeringen skyndsamt bör gå vidare med reformering av pliktlagstiftningen och att Filminstitutet enligt lag utses som mottagare av pliktexemplar inom ett begränsat område.

Filminstitutets synpunkter på betänkandet per avsnitt**1 Författningsförslag****1.5 Förslag till förordning om statsbidrag till film**

Filminstitutet invänder mot att författningsförslaget inte möjliggör flernivåsamverkan med regionala och kommunala aktörer. Se utförligare resonemang i avsnitt 11.2 ("Filminstitutet som nationellt organ").

Filminstitutet föreslår att det under "Övriga stöd" i förordningen läggs till en rubrik för "Insatser för flernivåsamverkan" och två nya paragrafer:

§ Statsbidrag får lämnas i form av stöd till utvecklingsprojekt inom flernivåsamverkan i syfte att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till filmkultur och att utveckla unga filmskapande talanger.

§ Stöd till utvecklingsprojekt inom flernivåsamverkan får lämnas till kommun, region eller andra aktörer som på uppdrag av kommun och region arbetar med utvecklingsprojekt inom flernivåsamverkan.

7 §

Filminstitutet ser ett stort värde i att kunna dela ut stöd för kostsamma kompetenshöjande insatser på individnivå och motsätter sig att detta utelämnats i paragrafen. Som exempel kan ges möjlighet att deltaga i europeiska producentkurser som EAVE¹.

16 §

Filminstitutet motsätter sig att förordningen innehåller ett exakt belopp för produktioners totalbudget. I och med förändringar i produktionslandskapet kan vad som utgör en hög budget snabbt förändras och skrivningen kan därmed bli ett problem. Filminstitutet föreslår därför den alternativa skrivningen ”en för svenska förhållanden hög budget”.

19 §

Filminstitutet bedömer att nuvarande kriterier för det publikrelaterade stödet (PRS) som baseras på bruttobiljettintäkter på bio är det mest effektiva sättet att uppnå syftet med stödet. För att antalet tittare via betaltjänster på internet ska kunna vara underlag för fördelning av rättssäkra stöd krävs en jämförbar mätstandard som kontrolleras och kvalitetssäkras av tredje part, vilket saknas i nuläget. Ska detta visningsfönster räknas in måste även budgeten för stödet höjas.

Biografstöd

24 §

Filminstitutet motsätter sig att biografstöd endast ska få lämnas för visning av *ny film*. Syftet med stödet är enligt 23 § att ”bredda filmutbudet”. Att på

¹ EAVE — European Audiovisual Entrepreneurs

förordningsnivå enbart premiera ny film blir kontraproduktivt och inte förenligt med de föreslagna filmpolitiska målen. Eventuella prioriteringar mellan gammal och ny film inom ramen för stödet bör vara föremål för Filminstitutets bedömning och inte stå i förordningen.

30 § / 31 §

Filminstitutet vill uppmärksamma att *Stöd till spridning och visning av film på minoritetsspråk* har upphört efter att de särskilda medel som funnits för detta tagits bort från Filminstitutets anslag 2025.

33 §

Filminstitutet tolkar texten som att stöd därmed inte får fördelas till individer. Principiell kommentar om detta återfinns under 7 §.

34 §

Punkt 5 och 6 hänvisar till stöd för utveckling och produktion av filmprojekt. Filminstitutet menar att det bör förtydligas att dessa punkter inte rör övriga stöd, som till exempel biograf-, distributions- och lanseringsstöd.

36 §

Filminstitutet motsätter sig användningen av begreppet ”deponering” i punkt 1. Vid ”deponering” har den som deponerat material fortfarande juridisk rätt att ta tillbaka material vilket försvårar eller omöjliggör bevarande. Ordet bör därför ändras till ”inlämning för bevarande”.

Filminstitutet föreslår att 36 § ska innehålla en skrivelse som möjliggör att filmer som erhållit statsbidrag förblir tillgängliga för den svenska publiken över tid. Filminstitutet bör få tillgängliggöra filmer som fått stöd enligt de citerade paragraferna, om filmen inte varit tillgänglig på marknaden under de senaste fem åren, i enlighet med 16 e § upphovsrättslagen (1960:729) Det bör vara Filminstitutet som avgör hur länge en film varit otillgänglig. Rättighetsinnehavaren bör dock kunna motsätta sig detta om det finns särskilda skäl eller om denne har en egen plan för tillgängliggörande.

1.6 Förslag till förordning om produktionsincitament för film och serier

9 §

Filminstitutet invänder mot den föreslagna skrivningen att “den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader ska erbjudas bidrag först”. Detta skulle få konsekvensen att avsatta medel uteslutande skulle erbjudas dramaserier på bekostnad av lång spelfilm och dokumentärfilm. Se vidare under 11.3 och 11.6.

5 Filmpolitikens utveckling

5.3 Utifrånperspektiv på svensk filmpolitik

5.3.1 Filmpolitiska modeller i Europa

I detta kapitel samt kapitel 6 och 7 likställs “filmpolitik” med politik relaterad till statsstöd. Filminstitutet vill påpeka att i såväl dagens som den av utredningen föreslagna filmpolitiken ingår även verksamhetsområdena filmarv och främjande som finansieras av särskilt anslag. Se även 7.4.

6 Filmpolitiken – styrning och organisation

6.5 Internationell verksamhet

6.5.1 Filminstitutets internationella arbete

Samarbete med internationella organisationer

Under den senaste femårsperioden har beslut fattade av Europarådet (Eurimages) och Nordiskt ministerrådet (Nordisk Film och TV-fond) i kombination med försämrade växelkurs inneburit att avgifter till internationella organisationer ökat med ca 5 miljoner kronor. I praktiken innebär detta att beslut som ligger utanför riksdagens eller Filminstitutets kontroll negativt påverkat den avsedda finansieringen för filmarvet och främjande. Då dessa avgifter gagnar svenska filmproducenter i form av produktionsstöd föreslår Filminstitutet att de i framtiden hämtas från ett annat anslag, förslagsvis filmfonden såsom *Branschrelaterad insatser*, se vidare 11.3.

6.6 Filmkulturell verksamhet

Det är Filminstitutets uppfattning att begreppet "filmkulturell verksamhet" i betänkandet används på ett otydligt sätt i förhållande till nuvarande filmpolitik och andra kulturpolitiska sammanhang.

I detta kapitel likställs "filmkulturell verksamhet" med främjandeinsatser inom barn och unga samt de stöd som delas ut för närliggande syften. I nuvarande filmpolitik finansieras främjande insatser för barn och unga (dock ej stöd) samt filmarvsverksamheten av den anslagspost som i regleringsbrevet benämns "Övrig filmkulturell verksamhet." Inom ramen för kultursamverkansmodellen likställs filmkulturell verksamhet med främjande arbete inom filmpedagogik, visning och spridning samt talangutveckling och professionellt filmskapande.

Filminstitutet föreslår att de nationella uppdragen inom "filmav" och "främjande" benämns som sådana och begreppet "filmkulturella verksamheter" inte längre används i den nationella filmpolitiken.

6.6.2 Filminstitutets filmkulturella verksamhet

Filminstitutet vill framhålla att syftet med främjandearbetet är att nå alla barn och unga, likvärdigt och demokratiskt. Därmed är skolan inte målet för nuvarande arbete utan medlet.

6.6.3 Särskilt om regionernas och kommunernas roll

Filminstitutet anser att utredningen i beskrivningen av regionernas och kommunernas roll utelämnat Filminstitutets centrala roll när det gäller främjandearbetet. Filminstitutet bedriver flernivåsamverkan och har en nationell samordnande och utvecklande roll i relation till regioner och kommuner.

7 Filmpolitikens ekonomi

Filminstitutet vill påpeka att "filmpolitik" i detta kapitel inbegriper det som ryms inom nuvarande anslag 1 (Statsstöd till film). I den ekonomiska genomgången utelämnas därmed finansiering av filmpolitikens andra delar.

7.4 Statsstöd till film i internationell jämförelse

Filminstitutet vill komplettera den internationella jämförelsen med hur den statliga finansieringen av filmarvsinsatser i Sverige förhåller sig till andra länder. Inom Norden är det, förutom i Sverige, endast i Danmark som samma organisation har ansvar för både fördelningen av statsstöd till film och filmarvet. I Norge är ansvaret delat mellan Nasjonalbiblioteket (arkiv och digitisering) och Norsk filminstitutt (Cinematek och främjande). I Finland ligger uppdraget hos det audiovisuella arkivet KAVI, och i Island hos filmarkivet Kvikmyndasafn Íslands.

Precis som när man jämför filmstöd mellan olika länder är det svårt att göra en exakt jämförelse, eftersom definitioner och sättet att organisera verksamheten skiljer sig åt. Tabellen ger ändå en översiktlig bild av de ekonomiska förutsättningarna.

Statligt anslag för filmarvet på nationell nivå

	Anslag 2024 ² (SEK)	SEK per capita	Totalt antal långfilmer ³
Danmark	52 544 880 ⁴	9	2 524
Finland	21 373 954	4	1 681
Island	8 619 156 ⁵	22	212
Norge	70 157 808	13	1 428
Sverige	63 325 000	6	2 857

Trots att Sverige har det största filmarvet och den högsta årliga tillväxten av ny film⁶, är det relativa filmarvsanslaget näst lägst i Norden.

² Beloppen avser statliga pengar till nationella organisationer. Fördelning av pengarna inom organisationerna ser olika ut och därmed skillnader i vad pengarna finansierar. Beloppen är omräknade till svenska kronor.

³ Avser nationell filmografi, d v s biografvisade långfilmer med inhemsk huvudfinansiering. Samtliga filmarkiv innehåller många fler filmer men siffran är en indikation på det nationella filmarvets storlek.

⁴ 2024 hade Det Danske Filminstitut även 3 000 000 danska kronor i intäkt från privata fonder, den totala externa intäkten för filmarvsverksamheter var i praktiken SEK 57 154 080.

⁵ Kvikmyndasafn Íslands hade 2024 även intäkter från privata och statliga fonder på 50 000 000 isländska kronor, den totala externa intäkten för filmarvsverksamheten var i praktiken SEK 12 565 656.

⁶ År 2023 hade följande antal nationellt producerade långfilmer premiär på bio: Danmark 32, Finland 47, Island 3, Norge 35 och Sverige 59.

9 Insatser för filmarvet

Filminstitutet instämmer i att det finns en intressant potential och aktivering av arkiven i skenet av utvecklingen av generativ AI, men vill också framhålla att detta förutsätter att arkiven är digitiserade för detta ändamål. Den digitala reproduktionen har i enlighet med nuvarande och föreslagna ny filmpolitik ”publiken” som tydlig mottagare. Massdigitisering för maskinavläsning och AI-användning är möjlig att genomföra men återfinns inte i utredningens förslag till ny filmpolitik. Användning av filmarvet för generativ AI förblir därmed en eventuellt positiv bieffekt av en verksamhet som sker i annat syfte.

9.2 Bevarandet av analog film

Svenska Filminstitutet

Filminstitutet delar utredningens bedömning att geografisk separation är att föredra. Samtidigt vill Filminstitutet, med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna, förordna en förvaringslösning där säkerheten garanteras mekaniskt inom en och samma anläggning, snarare än genom två geografiskt separata.

Sveriges Television

Filminstitutet tolkar det som att SVT redan betalar för filmförvaring i Radiohuset enligt en intern fördelningsnyckel mellan public service-företagen. Risken för dubbla kostnader gäller därmed SVT, med en intern och en extern hyra. Kostnad för staten uppstår först om SVT ska kompenseras för att hyra extern förvaring.

9.3 Digitisering och digitalt tillgängliggörande

Filminstitutet instämmer i betänkandets beskrivning av det tekniska nuläget men saknar beskrivning av hur det är relaterat till tillgängliggörande och därmed hur filmarvet når publiken, vilket är en viktig del av nuvarande filmpolitik.

Digital reproduktion är en förutsättning för att filmarvet ska kunna visas idag, men det analoga materialet har fortsatt ett värde i tillgängliggörandet då det ökar publikens förståelse för filmmediets historia och utveckling. Lika viktigt är att filmarvet kontextualiseras för att kunna vara begriplig och relevant, oavsett om det är analogt eller digitalt. För att detta ska ske behövs ett främjande arbete som aktivt ökar förståelsen och intresset för filmarvet.

Filminstitutet har sedan 1964 tillgängliggjort sina filmsamlingar på biograf, och sedan 2011 även via strömning. Under 2024 hade Filmarkivet.se fler än 600 000

besökare och Cinemateket de bästa besökssiffrorna sedan mitten av 1980-talet. Det stora intresset för Filminstitutets egna tillgängliggörande och främjande arbete visar på relevansen i att det bevarade filmarvet, det kollektiva minnet i rörliga bilder, också når allmänheten.

Medborgarnas tillgång till, engagemang för och delaktighet är förutsättningar för att filmarvet ska vara ett angeläget och levande kulturarv och filmpolitiken bör även fortsatt ge uttryck för att det aktiva främjande arbetet med tillgängliggörande, inte bara de materiella förutsättningarna, ska fortsätta.

9.4 Hanteringen av ursprungsdigitalt material

Filminstitutet instämmer i att det blivit allt svårare att samla in den samtida filmen. Utredningen uppger att Filminstitutet för närvarande hanterar detta genom att anställa personal. Filminstitutet vill påpeka att det handlar om kompetensväxling inom ramen för en befintlig tjänst, inte utökning av personalstyrkan. Underbemanning är en viktig bakgrund till det som berörs vidare under 11.8 nedan.

10 Vägar framåt för filmpolitiken

10.2 De statliga insatserna under kommande år

10.2.3 Prioritera kvalitativ film som vänder sig till en bred publik

Filminstitutet instämmer i resonemanget att det i vissa fall är nödvändigt att stödja filmer med högre budgetar och därmed högre stödnivåer, men med otillräckliga resurser skulle det gå ut över antalet filmer som får produktionsstöd.

En bredd och mångfald av berättelser som sammantaget angår alla förutsätter en större produktionsvolym än den vi ser idag. Under de senaste fyra åren har Filminstitutets stödmedel för produktion av ny svensk spelfilm i genomsnitt räckt till 13 filmer per år.⁷ Under filmavtalets sista 10 år låg motsvarande siffra på i genomsnitt tjugo långa spelfilmer per år. Filminstitutets bedömning är att Sverige, i likhet med våra nordiska grannländer Norge och Danmark, behöver upprätthålla minst detta antal. Mot denna bakgrund invänder Filminstitutet mot utredningens resonemang om färre filmer inom ramen för produktionsstöd till lång spelfilm.

⁷ Exklusive talangsatsningen Moving Sweden

10.2.6 Barns möte med film som konstnärligt uttryck

Filminstitutet instämmer i utredningens bedömning att insatser för att lyfta fram filmen i skolan behöver förankras i skolans egna styrdokument för att få verkligt genomslag. Se vidare under 11.2.

10.2.8 Lokal kontroll över innehållet

Strömningstjänsterna bidrar både ekonomiskt till svensk film och med att sprida svensk film till en stor internationell publik. En affärsmodell där en beställare vanligtvis förvärvar rättigheter att exploatera ett filmverk under mycket lång tid riskerar dock att på sikt utarma den nationella näringen och förvandla produktionsbolagen till *production service*-bolag, dvs bolag som producerar på uppdrag av andra som innehar rättigheterna i verket. Ett produktionsbolag kan få betydande intäkter från vidareförsäljning av sina rättigheter i äldre filmer under lång tid. Filminstitutet instämmer därmed i utredningens slutsats att producentens intäkter ska kopplas till framgångar i visningsledet.

10.3 Vägen framåt för filmpolitiken

Filminstitutet har förståelse för att utredningen föreslår ett fokus på film snarare än andra audiovisuella uttryck, med hänsyn till att resurserna uttryckligen är begränsade och att filmen i Sverige varit särskilt utmanad i relation till dramaserier och dataspel. Samtidigt konstaterar utredningen att filmpolitiken ”tydligare än idag [bör] förhålla sig även till andra audiovisuella uttryck”.

Filminstitutet skulle välkomna ett utvidgat uppdrag och motsvarande finansiering som också omfattar stöd till svenska dramaserier. Den bransch som producerar svensk film är densamma som producerar dramaserier och ett bredare uppdrag skulle ge Filminstitutet bättre strategiska verktyg för att värna en livskraftig och framtidssäkrad nationell produktionsbransch, i ett snabbt föränderligt medielandskap.

11 Reformen för ett starkare filmland

11.1 Tydligare nationella filmpolitiska mål

Filminstitutet instämmer i huvudsak med att enklare och tydligare mål är att föredra.

Filminstitutet vill dock framhålla att nationella filmpolitiska mål även har betydelse för kulturpolitiken i regioner och kommuner. De nationella filmpolitiska målen tar plats i de regionala kulturplanerna där de ofta anges som vägledande för det filmkulturella arbetet. Att nuvarande filmpolitiska mål om barn och unga⁸ inte längre finns som nationellt mål kan därmed få negativa konsekvenser för filmkulturell verksamhet i regioner och kommuner.

Strävansmål jämfört med andra sätt att styra

Filminstitutet instämmer i att det finns fördelar med strävansmål och att även nuvarande filmpolitiska mål bör kunna tolkas som sådana.

Att de filmpolitiska målen följs upp med indikatorer och ligger till grund för resultatredovisningen är ett resultat av att Statskontoret i sin granskning *Från Filmavtal till statlig filmpolitik. En analys av verksamheten vid Svenska Filminstitutet* (Statskontoret 2019:9) rekommenderade att Filminstitutet borde ”planera verksamhet och redovisa resultaten utifrån de filmpolitiska målen”. Filminstitutet anser därmed att det bör förtydligas i framtida filmpolitik hur staten önskar att filmpolitiken följs upp och hur dess effekter ska redovisas.

11.2 Ett självständigt filminstitut med tydliga ramar för statsbidraget

Filminstitutet instämmer i huvudsak med utredningens förslag men motsätter sig specifika paragrafer i förslaget till ny förordning vilka framgår i 1.5 och 1.6 ovan.

Den nuvarande helstatliga filmpolitiken innebär att Filminstitutet tilldelas årliga anslag. De korta anslagsperioderna är problematiska eftersom en film i genomsnitt tar cirka fyra år från utveckling till premiär och Filminstitutets stöd är avgörande under hela processen. Förändringar med kort varsel undergräver den förutsägbarhet som är nödvändig för att skapa hållbara affärsmässiga villkor för filmbranschen, som är beroende av Filminstitutets stöd för att kunna attrahera privat kapital. I Danmark har man infört fyraåriga anslagsperioder, vilket inte bara har ökat förutsägbarheten för planering och finansiering, utan också gett bättre strategiska möjligheter för den danska filmen.

Kortsiktigheten skapar också en sårbarhet för verksamhetens oberoende och för principen om armlängds avstånd. Flera tidigare regeringar har, liksom denna utredning, betonat vikten av Filminstitutets oberoende – både genom mål om att värna konstnärlig frihet och yttrandefrihet, och genom att försvara stiftelseformen.

⁸ Det femte filmpolitiska målet är ”Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.”

Mot den bakgrunden vill Filminstitutet föreslå att längre anslagsperioder övervägs. Se även kommentar under 11.3 ("Konstruktion och styrning").

Filminstitutets roll som nationellt organ

I en tid präglad av utmaningar framstår behovet av en nationellt samordnande spetsorganisation för filmfrågor som alltmer kritiskt. Filminstitutet bör fungera som en förmedlare av nationell och internationell överblick samt främja strategisk utveckling och samverkan på flera nivåer.

För regional och kommunal filmverksamhet har Filminstitutets insatser stor betydelse för legitimitet och kunskapsuppbyggnad samt nationell samordning och överblick. Riktade projektstöd är ett viktigt verktyg i den nationella rollen och bidrar till effektiv flernivåsamverkan. Även för regionerna är möjligheten för den kommunala nivån att söka statligt projektstöd en ingång för att initiera filmverksamhet för barn och unga. Sökbara stöd mobiliserar medfinansiering, motiverar samarbeten och möjliggör projekt som generar kunskap som Filminstitutet kan förmedla nationellt. Så länge inga nya särskilt avsatta medel till film varken tillförs Kultursamverkansmodellen eller skolan ser Filminstitutet ett fortsatt behov av att värna befintlig samverkan mellan Filminstitutet och regionernas filmverksamheter.

Filminstitutet delar inte utredningens slutsats att ett engagemang från flera aktörer inom samma område per automatik skapar ökad administration genom parallella system för dialog och medelsfördelning. Filminstitutets erfarenhet är tvärtom att flernivåsamverkan är ett effektivt sätt att arbeta med krympande resurser.

Utredning och analys

Filminstitutet instämmer i förslaget att medel överförs från Myndigheten för kulturanalys och att Filminstitutet ges huvudansvaret för filmstatistiken med ett bredare utrednings- och analysuppdrag. Filminstitutet anser att nuvarande situation där Myndigheten för kulturanalys köper in statistik som även Filminstitutet bekostar och publicerar, är ett ineffektivt användande av statens resurser. Filminstitutet vill även understryka att utredning och analys bör gälla samtliga områden inom filmpolitiken, även filmarv och främjande.

11.3 Höjda anslag och en branschgemensam filmfond

Filminstitutet instämmer i förslaget att inrätta en filmfond. En finansieringsmodell där staten inte ensamt står för medlen, utan där branschen också bidrar, innebär en

mer stabil grund för framtidens svenska film. Filminstitutet välkomnar även en breddad finansiering och en satsning på svensk film i nivå med våra nordiska grannländer. I enlighet med kommentaren om långsiktighet under 11.2 ovan anser Filminstitutet att de avtal som ligger till grund för filmfondens finansiering bör vara fleråriga.

Fondens stödgivning bör samverka med Filminstitutets övriga uppdrag och ändamål. För att filmpolitiken ska vara kraftfull och gynna såväl svensk film som branschen i stort, behöver tillgängliga resurser användas samordnat. Detta utesluter inte att fonden kan ha ett tydligt fokus på publikt stark film.

Filminstitutet motsätter sig dock vissa delar av förslaget som riskerar att få negativa konsekvenser. Dessa beskrivs nedan tillsammans med förslag på ändringar.

Fördelning av administrativa kostnader

Filminstitutet motsätter sig utredningens förslag att kostnaden för administrationen av stödanslag och filmfond ska tas från det så kallade verksamhetsanslaget som också finansierar filmarv och främjande.

Avsaknaden av särskilda administrationsmedel kopplade till fonden riskerar att begränsa dess rörelsefrihet och möjlighet till utveckling, exempelvis genom privata investeringar eller donationer. Det framstår som motsägelsefullt att föreslå inrättandet av ett separat organ med egen budget, i syfte att särskilja målsättningar, samtidigt som administrationen av detta organ finansieras inom ramen för ett annat anslag. En sådan ordning riskerar att utvecklingen av filmfonden begränsas av det utrymme som återstår inom anslaget för annan verksamhet.

Filminstitutet föreslår därför att respektive verksamhet ska bära sina egna administrativa kostnader, enligt en transparent och rättvis fördelningsnyckel. Precis som nu bör en viss del av stödanslaget kunna användas för administration och samma sak gälla filmfonden. Filminstitutet bedömer att denna lösning bättre skulle matcha filmutredningens avsikt med tre åtskilda ben av verksamheten.

I enlighet med resonemang i 6.6 ovan föreslår Filminstitutet därför även att det anslag som i betänkandet kallas Verksamhetsanslag och i regleringsbrevet Övriga filmkulturella verksamheter i stället kallas Anslag för filmarv och främjande för att tydliggöra vilka verksamheter som det ska finansiera.

Filminstitutet föreslår följande anslagsfördelning.

Anslag för filmarv och främjande	Stödanslag	Filmfonden
Filmarvet	Utvecklingsstöd	Publikrelaterat stöd ≥ 90 mkr
Främjande	Produktionsstöd	Produktionsincitament
	Stöd till distribution och lansering	Stöd till större filmproduktioner
	Stöd till biografer	Branschgemensamma insatser inkl. internationella avgifter
	Verksamhetsstöd till distributörer, festivaler, medlemsorganisationer	
	Tillgänglighet och minoritetsspråk	
<i>Administration inkl. utredning och analys</i>	<i>Administration inkl. utredning och analys</i>	<i>Administration inkl. utredning och analys</i>
ca 140 mkr	ca 440 mkr	ca 300 mkr

I förslaget har Filminstitutet tagit hänsyn till Filmutredningens felberäkning⁹ och beloppsfördelningen mellan anslagen har justerats därefter.

Konstruktion och styrning

Utredningens förslag innebär att fonden tilldelas ett särskilt uppdrag, separata medel och en egen styrgrupp, vilket ger intryck av att fonden ska fungera som ett fristående organ vid sidan av Filminstitutets övriga verksamhet. En sådan konstruktion hade varit möjlig om Filminstitutet hade varit en statlig myndighet, men inte när det gäller ett privat rättssubjekt, som en stiftelse.

Enligt stiftelselagen (1994:1220) och Filminstitutets stiftelseförordnande har styrelsen det övergripande ansvaret för all verksamhet. En beslutsstruktur som inte underställs styrelsen innebär en otydlig ansvarsfördelning, där styrelsen formellt hålls ansvarig för en verksamhet som den saknar möjlighet att styra. Det är därför nödvändigt att Filminstitutets styrelse, och, genom delegation, dess verkställande direktör, har det övergripande ansvaret även för fondens verksamhet. Denna fråga bör övervägas noga i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

⁹ Filminstitutet har noterat ett fel i utredningens beräkning av belopp i de olika anslagen. I utredningens förslag flyttas det publikrelaterade stödet (PRS) över till filmfonden, men utredningen har missat att nuvarande stödanslag även inkluderar administration. Detta får en konsekvens för de belopp som utredningen presenterat för respektive anslag. Utredningen har bekräftat att detta är ett misstag.

Filminstitutet vill även betona vikten av att beslutsordningen för fonden är tydligt formulerad och att styrgruppens uppdrag är att säkerställa att fondens övergripande filmpolitiska målsättningar efterlevs och ges företräde framför andra intressen.

Öronmärkning av medel

Filminstitutet anser att det publikrelaterade stödet måste värnas och att minimibelopp bör öronmärkas till detta. Det publikrelaterade stödet är avgörande för att upprätthålla en stark och dynamisk filmbransch och för att underlätta finansiering av ny svensk film genom att simulera en större marknad i ett litet land.

Inom ramen för produktionsincitamentet bör även en öronmärkning ske för filmprojekt. Om projekt med de högsta stödberättigade kostnaderna ska prioriteras finns annars en tydlig risk att filmproduktioner trängs undan till förmån för dramaserier, som ofta har högre budgetar.

Filmfondens styrgrupp bör besluta om omfördelning i det fall det finns ett överskott i en viss pott. Filmfonden skulle därmed bestå av kommunicerande kärn.

Särskilt om Filminstitutets inflytandestruktur

Filminstitutet instämmer i utredningens bedömning att det bör ligga inom Filminstitutets mandat att självständigt besluta om inrättandet av branschråd och diskussionsgrupper. Former för samverkan bör kunna utvecklas i takt med verksamhetens behov och förutsättningar.

11.4 Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Filminstitutet instämmer i förslaget. Det är rimligt att biografens föreställningar har samma momssats som andra jämförbara kulturaktiviteter med tanke på vilken kulturell betydelse biografen har i hela landet.

Filminstitutet instämmer även i utredningens förslag att Filminstitutet och biografägarna ska avtala om biografavgifterna, och att biografägarna avtalar med distributörerna. Filminstitutet och biografägarna bör även besluta om regler kring undantag för biografier med begränsad verksamhet, och hur detta ska räknas ut.

Avdragsrätt för privata investeringar

Filminstitutet instämmer i förslaget om avdragsrätt, men vill understryka att privata bidrag bara kan tas emot om bidragsgivarens eventuella önskemål är förenliga med stiftelsens ändamål enligt stiftelseförordnandet.

Utöver privata bidrag till stödverksamheten så bör även filmarvsverksamheten kunna främjas av frivilliga bidrag. I Danmark och Island har privat kapital bidragit till finansieringen av filmarvsverksamheten och till exempel skulle uppförandet av utredningens föreslagna nationella filmarvscenter skulle kunna delfinansieras av privata bidrag.

Förslaget om avdragsrätt är ytterligare ett argument för att hålla isär administrationen på anslagsnivå vilket redogjordes för under 11.3. Bidrag från privata aktörer kan innebära ökad administration som rimligen bör finansieras av den verksamhet som gynnas och inte negativt påverka finansieringen av annan prioriterad verksamhet.

11.5 Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

Filminstitutet instämmer i förslaget om en lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv.

Filminstitutet motsätter sig mot att medietjänstleverantörer som bidrar till fonden ska kunna ta del av tillämpliga stöd. Som framgår av betänkandets förslag till förordning bör stöd enbart kunna tilldelas producenter. Detta är viktigt för att stärka produktionsbolagens självständighet och förmåga att överleva på sikt.

11.6 Ett reformerat produktionsincitament

Filminstitutet instämmer i förslaget att produktionsincitamentet flyttas in under filmfonden. Men om kriteriet för att erhålla stöd är den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader kommer detta få negativ effekt för film och enbart gynna dramaserieproduktion. Se även 11.3 ("Öronmärkning av medel") ovan.

11.8 Ett nationellt filmarvscentrum

Filminstitutet instämmer i förslaget att Filminstitutet ges i uppdrag att kostnadsberäkna ett nationellt filmarvscentrum. Ett projekt är redan initierat och uppdraget bör kunna genomföras under 2026, förutsatt att det inkluderas i riktlinjebeslutet. Filminstitutets förhoppning är att detta förslag inte fördröjs av eventuella hinder kopplade till genomförandet av den nya filmpolitiken i sin helhet.

Filminstitutet vill understryka att detta initiativ är avgörande för att framtidssäkra filmarvet mot hot som krig och klimatförändringar. Ett nationellt filmarvscentrum bör utgöra en plats för förvaring, konservering och digitisering, inte publika möten. Verksamheten, som ska vara en del av Filminstitutets filmarvsorganisation, bör ha tydligt fokus på bevarandeinsatser och förläggas på en plats som tar hänsyn till beredskap, logistik och kompetensförsörjning. För publika möten och tillgängliggörande av det filmarv som Filminstitutet bevarar är Filmhuset den naturliga platsen.

Filminstitutet har anledning att tro att nämnda organisationers befintliga anslag inte kommer kunna finansiera ett nytt gemensamt filmarvscentrum. Dels för att de resurser som finns idag för arbete med analog film är begränsade, dels för att organisationerna med stor sannolikhet kommer anse att deras finansiering och övriga prioriteringar inte tillåter avvarande av medel. Anledningar som delvis kan förklara det problematiska nuläget.

För att ge goda förutsättningar att ta fram ett beslutsunderlag föreslår Filminstitutet att regeringen (via instruktion) pekar ut vilka offentliga organisationer som ska medverka och hur. Organisationerna bör på ett transparent sätt redovisa till Filminstitutet sina behov och kostnader kopplade till analog film, från förvaring till digitisering, idag och i framtiden. Med detta underlag som grund kan regeringen därefter besluta om en eventuell medelsförstärkning och/eller omfördelningar mellan berörda institutioner.

Reformera pliktlagstiftningen

Filminstitutet instämmer i att regeringen skyndsamt bör gå vidare med förslaget om en ny, teknikneutral pliktmateriallagstiftning och att Filminstitutet enligt lag utses som mottagare av pliktexemplar inom ett begränsat område.

Filminstitutet är i huvudsak positivt inställd till den nya pliktmateriallagstiftning som föreslås i betänkandet *Papper, poddar och... - Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial* (SOU 2021:32). Det finns stora fördelar med plikt som alternativ till uppsökande insamling och frivillig inlämning. Samtidigt vill

Filminstitutets framhålla att förslaget medför ekonomiska konsekvenser. Förslaget innebär nya leverantörer, nya leveranssätt och för mottagarna nya datamängder, oavsett vilken aktör som är mottagare.

12 Konsekvensanalys

12.1 Ekonomiska konsekvenser

I konsekvensanalysen saknar Filminstitutet skrivning om att även hanteringen av biografavgifterna som ska finansiera filmfonden kommer kräva betydande administrativa resurser av Filminstitutet. Se Filminstitutets förslag på fördelning av medel i de olika anslagsposterna i avsnitt 11.3.